

DE RINGSLANG IN DE NEDERLANDSE PERS

in vroeger tijden (1618 - 1897)

THE RINGED SNAKE IN THE DUTCH PRESS

in bygone times (1618 - 1879)

A.A. Verveen
www.verveen.eu

Krantenknipsels:

Bron: Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

Van de drie Nederlandse slangen (ringslang, gladde slang en adder) is de ringslang de enige waterslang.

Sinds enige tijd is de KB, de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag bezig met het digitaliseren van de Nederlandse dagbladen uit de 17e, 18e, 19e en 20ste eeuw, waarvan een selectie uit 1618 - 1995 nu (februari 2013) online is. Het onderwerp van deze speciale uitgave over waterslangen vormt een goede gelegenheid om deze collectie te onderzoeken op vermeldingen van de ringslang. Omdat de Koninklijke Bibliotheek een selectie op het internet heeft geplaatst, is het niet uitgesloten dat er in de toekomst oudere vermeldingen boven water komen.

De oudste vermelding van een ringslang in deze collectie dateert echter pas uit de eerste helft van de 19e eeuw en staat in de *Bredasche courant* van 23 november 1835 (Knipsel 1). Het artikel, overgenomen uit een in dat jaar verschenen Amsterdams studentenblad, is duidelijk informatief van aard, maar enige sensationele overdrijving is er niet vreemd aan. Dit wordt echter begrijpelijk als wij ons bedenken dat het land overwegend gelovig was en velen het Bijbelse paradijsverhaal met de papelepel was ingegeven.

A.A. Verveen
www.verveen.org

Newspaper cuttings:

Source: National Library of the Netherlands, The Hague
Translations by the author

Of the three snakes native to the Netherlands (ringed snake or grass snake, *Natrix natrix*, smooth snake, *Coronella austriaca*, and common European viper, *Vipera berus*, the ringed snake, also called water snake, is our only water snake.

Recently, the National Library of the Netherlands is digitalising the Dutch dailies from the 17th, 18th, 19th and 20th centuries. At present (February 2013), a selection is available online, covering the period from 1618 up to and including 1995.³ The subject of the present issue of *Litteratura Serpentium*, devoted to water snakes, inspired me to explore this collection of Dutch dailies for records mentioning our ringed snake. Since our National Library states that the collection is a selection, the possibility exists that still other references to our ringed snake may appear in future.

The oldest reference to the ringed snake available in the collection is relatively recent since it dates from 1835. It appeared in the *Bredasche courant* (Breda daily) of November 23. The article, copied from an Amsterdam students journal published in the same year, has an educative nature. However, some exaggeration of a sensational nature

Nederlanden. - In het sedert weinig tijds te Amsterdam verschijnende, voor Studenten bestemde, Tijdschrift Minerva, hetwelk, naar de beide eerste afleveringen te oordeelen, geen ongunstigen dunk van zich doet opvatten, vinden wij onder de Mengelingen het volgende zonderlinge geval vermeld, waarvan bij ons te lande slechts zeer zelden voorbeelden worden aangetroffen. » Op den 28 Junij dezes jaars had de Heer J. Meerburg, te Zoeterwoude aan den Rijn, het genoegen in de nabijheid van eenen zijner houtzaagmolens eene slang, den Coluber Natrix van Linnaeus te vangen. Deze slang wordt door Shaw (Reizen IIde deel, bl. 194 Natrix Torquata genoemd en voor de listigste van alle slangen gehouden, waarom zij dan ooit (zie Iste deel, bl. 271) als de verleidster van de eerste vrouw op aarde zoude worden aangemerkt. Dit dier nu, waarvan het eigenlijke vaderland Italië eo de warmere streken van Europa is, doch ook som wijlen hier te lande en wel in Drenthe gevonden wordt, verkeert tot heden in den besten welstand, en is op Zaterdag 25 Julij van huid verwisseld. Men noemt deze slang hier Ringslang, vermits achter den kop op den hals van dit dier twee witte, eenigermate naar eenen halsband gelijkende ringen zichtbaar zijn. Men vindt afbeeldingen en beschrijvingen van deze Slang bij Seba, Charas, Blasius, Valentinus, van Lier, Linnaeus, enz.” (Sedert heeft men echter vernomen, dat de Slang in het bezit van iemand, aan wien de heer Meerburg haar had verkocht, is gestorven).

Knipsel 1. Bredasche courant van 23 november 1835

Achttien jaar later, in 1853, verscheen in de *Rotterdamsche courant* het volgende bericht over de vondst van een ringslang, dat enkele dagen later, op 5 november, ook door de *Bredasche courant* over werd genomen (Knipsel 2).

is clearly present. Especially, since at that time, our country was predominantly religious and many will have known the Biblical story of the snake in Paradise to which the article refers (Newspaper cutting 1).

THE NETHERLANDS. In the periodical Minerva intended for Students, that had just come out at Amsterdam, and of which the first two issues were rather well received, we find mentioned under Miscellany the following peculiar case that hereabouts one comes across only rarely. 'This year, on the 28th of July, Mr. J. MEERBURG from Zoeterwoude on the Rhine, was pleased to catch close to his lumber mill a snake, the Coluber Natrix of LINNAEUS. This snake is called by SHAW (Travels - Dutch: Reizen - 2d part, p. 194) Natrix Torquata, and is thought to be the most cunning of all snakes since she is considered to be the temptress of the first woman on this world (see 1st part, p. 271). Now, this animal, of which its true native country is Italy as well as the warmer parts of Europe and is sometimes found hereabouts, namely in Drenthe, is in good health and shed its skin on Saturday July 25th. Here the snake is called Ringslang (ringed snake) because two white coloured rings resembling a collar are visible behind its head on its neck. One may come across pictures and descriptions of this snake in SEBA, CHARAS, BLASIVS, VELENTINUS, VAN LIER, LINNAEUS, etc.' (Word has reached us afterwards that the snake, being the property of someone to whom Mr. MEERBURG sold it, has died).

Newspaper cutting 1.

Bredasche courant (Breda daily) of 23 November 1835.

Eighteen years later, on 3 November 1853, a second reference appeared in the *Rotterdamsche courant* (Rotterdam daily). Several days later, on November 5, the note reappeared in the Breda daily (Newspaper cutting 2).

Eergisteren is te Gorinchem bij de kazerne der infanterie in het zand eene slang gevonden, die de dikte had van eene pink en ongeveer 5 palmen lang is. Het schijnt te zijn eene ringslang (Coluber Natrix Blum), welke wel in Drenthe voorkomt, maar nimmer, voor zoo veel men kan nasporen, in die streken is aangetroffen. Het dier is thans nog levend in het kabinet van den heer E.E. de Boer aldaar.

Knipsel 2. Rotterdamsche courant van 3 november 1853

Interessant aan deze mededeling zijn de vindplaats (Drenthe) en de lengtemaat (Nederlandse palm). Het was kennelijk al bekend dat deze slang ook in Drenthe voorkwam (waar dit dier ook nu nog voorkomt).

De palm als lengtemaat, die van land tot land varieerde, werd bij de invoering van het metriek stelsel in 1820 gelijkgesteld aan 10 cm.

Desondanks vinden wij deze nog in 1863 in gebruik als lengtemaat voor een ringslang (Knipsel 3):

Te Schiedam is in de vorige week in een gang een zoogenaamde ringslang gevonden, ter lengte van ruim 7 nederlandsche palmen.

Knipsel 3. Middelburgsche courant van 21 juli 1863

Omstreeks die tijd werd het de gewoonte gevonden bijzondere dieren aan een dierentuin te schenken. Een verantwoording van deze schenkingen werd door de Diergaarde Blijdorp in de *Nieuwe Rotterdamsche courant* gepubliceerd. Die waarin ook een ringslang wordt vermeld, stamt uit 1868 (Knipsel 4).

The day before yesterday, at the city of Gor-inchem, a snake was discovered, near the infantry bar-racks. It was as thick as a little finger and about 5 palms long. It seems to be a ringed snake (Coluber Natrix BLUM), that occurs in Drenthe, but as far as one knows, has never been found in these parts of the country. At present, the animal, still alive, resides in the collection of Mr E. E. de Boer, of that place.

Newspaper cutting 2. Rotterdamsche courant (Rotterdam daily) of 3 November 1853.

Of interest are: the area where the snake was found (Province of Drenthe); as well as the unit of measurement.

At that time, the area of distribution of the ringed snake seems to be well known. Today this region, the Province of Drenthe, still contains one of the areas of distribution of the ringed snake in the Netherlands.⁴

The palm was a measure of length derived from the size of the hand and varied between different countries.⁵ In 1820, upon the introduction of the metric system, the (Dutch) palm was set at 10 cm. In spite of this, it still existed as a unit of length in 1863 (Newspaper cutting 3).

Last week, a so-called ringed snake, was found in Schiedam, in a passageway, being 7 Dutch palms long.

Newspaper cutting 3. Middelburgsche courant (Middelburg daily) of 21 July 1863

At about that time, it became usage, apparently, for private persons to gift zoos with extraordinary animals. The Rotterdam Zoo gave an account of the gifts in publications in the *Nieuwe Rotterdamsche courant* (New Rotterdam daily). Its account of 1868 also mentions the receipt of a ringed snake (Newspaper cutting 4).

De Rotterdamsche Diergaarde ontving ten geschenke: van den heer A. van Marion, gezagvoerder der bark Maria Diederika , 1 Laponder aap en eenige kleine vogels; van den heer J.A. Ruhaak, 1ste stuurman der Maria Adrana eene flesch met insekten en slangen op spiritus; van den heer T. Mommes, gezagvoerder der Allegonda Jacoba, 1 Javaan-aap; van den heer W. de Haan eenige rariteiten uit Suriname; van den heer A. Romijn, gezagvoerder der bark Cornelis Gips, eene schildpad en twee geiten uit Oost-Java; van den heer H. Molenaar eene zeldzame soort van parelhoen uit Quisembo; van den heer W.F. Leicher, gezagvoerder der Petronella, 1 Javaansch varken van blaauwachtige kleur; van den heer J. Jansen, gezagvoerder der Lichtstraal, 1 zwart Javaansche geit; van den heer E.F. Bonga, te Heukelom, een jonge ooijselaar; van den heer J.J. van Leeuwen, te Veenendaal, een ringslang; van den heer A.W. van der Halen, te Zierikzee, een jongen zeehond; van den heer H. Evertse een grijzen papagaai; van den heer H.F. Zijlstra, gezagvoerder der Australie, een gecko; van den heer J.Koomen twee Vlaamsche gooijen; van den jongen heer G.A. Boer twee inladsche eekhoorns; van den heer F.C. van Traa een buitengewoon fraaijen Newfoundland-schen hond; van den heer J.W. Veder (per Otua, kapt. Reit), een Moesanga palmmarter; van den heer Ch. Moens (per Nereus, gezagvoerder H.F. Planten) een Poegoenee palm,artel; van den heer Brand, te Dordrecht, een jongen zeehond.

The Rotterdam Zoo received as gifts: from Mr. A. van Marion , captain of the barque Maria Diederika , a Laponder monkey and some small birds ; of Mr. J. A. Ruhaak , 1st officer of the Maria Adriana , a bottle with insects and snakes in alcohol ; from Mr. T Momme , captain of the Allegonda Jacoba , a long-tailed macaque ; from Mr. W. de Haan some rarities from Surinam ; from Mr. A. Romijn , captain of the barque Cornelis Gips , a turtle and two goats from East Java ; from Mr. H. Moolenaar a rare guinea fowl species from Quisembo ; from Mr. W. F. Leicher , captain of the Petronella, a bluish Ja-vanese pig; from Mr. J. Jansen , captain of the Lichtstraal , a black Java-nese goat ; from Mr. J. F. Bonga , of Heukelom, a young stork ; from Mr. J. J. van Leeuwen , of Veenendaal, a ringed snake ; from Mr. A. W. van der Halen , of Zierikzee , a young seal ; from Mr. H. Evertse a grey-coloured parrot ; from Mr. H. F. Zeijlstra , captain of the Australie , a gecko ; from Mr. J. Koomen two jays ; from Master G.A. Boer two native squirrels ; from Mr. F. C. van Traa an exceptionally beautiful Newfoundland dog ; from Mr. L. W. Veder (by way of the Otua, captain Reit), an Asian palm civet from Meesanga ; from Mr. Ch. Moens (by the Nereus , captain H.F. Planten) an Asian palm civet from Poegoenee ; from Mr. Brand , from Dordrecht, a young seal.

Newspaper cutting 4. Nieuwe Rotterdamsche courant (New Rotterdam daily) of 18 July 1868

Knipsel 4.

Nieuwe Rotterdamsche courant van 18 juli 1868

Ondertussen werd het kennelijk de gewoonte dieren in terraria te houden, getuige het uitvoerige artikel van P.C.C. Duyzend uit Groningen over 'Het terrarium en zijne bewoners'. Deze verhandeling verscheen op 22 maart 1897. Deze vormde een onderdeel van een reeks artikelen van zijn hand onder de naam 'Kijkjes in den Dierenwe-

In the meantime, keeping animals in terrariums became usage as may be concluded from the appearance of an extensive series of publications by P.C.C. Duyzend from Groningen under the overall title '*Kijkjes in den dierenwereld*' (Glimpses in the Animal World). The publications appeared in the dailies *Het nieuws van de dag* (The daily news) and in *De kleine courant* (The tiny daily). One issue was devoted to 'The terrarium and its inhabitants'. It appeared on 22 March 1897 and introduced the terrari-

reld', die tegen het eind van de 19e eeuw in *Het nieuws van den dag* en in *De kleine courant* werd gepubliceerd. In het artikel over het terrarium kwamen zowel de adder, de ringslang, de gladde slang en de hazelworm in detail aan de orde. De inleiding volgt hieronder (Knipsel 5).

Kijkjes in de Dierenwereld.
door P.C.C. Duyzend, Groningen.
HET TERRARIUM EN ZIJNE BEWONERS.
Het terrarium - een vierkante glazen bak - van afmetingen naar verkiezing, kan men inrichten op tweeërlei wijzen.
In de eerste plaats ter wille van tropische planten, m.a.w. men wenscht een broeikast in 't klein in zijn kamer; in de tweede plaats ten behoeve van de dieren, die men er in wenscht te plaatsen. Dit laatste nu zal het onderwerp van dit en volgende opstellen zijn, waarbij vele mijner lezers kennis kunnen maken met dieren, die hun niet zoo dagelijks onder de oogen komen en waarvan de leefwijze niet zoo algemeen is bekend.
De bodem van het terrarium wordt bedekt met heidegrond, waarin men poot verschillende op de heide voorkomende planten; men bootst een klein moerasje na, door middel van een bakje met water, waarin een waterplantje, hier en daar wat rotswerk, in één woord: men kan het zoo fraai als men wil inrichten; de heide levert voorbeeld en voorraad. Vervolgens wordt het geheel gedekt met een raam van gaas. Wanneer men dit alles gereed heeft, dan kunnen de bewoners er in worden geplaatst, welke men eveneens op de heide kan vinden, en in de eerste plaats een slang en wel de ringslang.
Menigeen denkt dat iedere slang vergiftig is; voor hen is slang en vergif synoniem. In Nederland en verder in geheel Europa bestaat er maar één slangensoort, welke vergiftig is, en dat is de adder. Nu ik er toch over spreek, acht ik het niet ongepast mij de afwijking te veroorloven met enkele woorden de adder aan te halen.

Knipsel 5. Het nieuws van den dag; kleine courant van 22 maart 1897

um as such, together with detailed descriptions of the common European viper, the smooth snake, and the ringed snake. Here follows a translation of his introduction to this article (Newspaper cutting 5).

Glimpses in the Animal world
By P.C.C. DUYZEND, Groningen
**THE TERRARIUM
AND ITS INHABITANTS.**
The terrarium - a square glass container - with dimensions as desired may be organized in two different ways.
In the first place, for the sake of tropical plants, a small incubator in one's room ; in the second place on behalf of the animals one wishes to hold in it. The latter will be the subject of this and the following essays, in which many of my readers may familiarize themselves with animals they do not see on a regular basis and of which their way of living is not commonly known.
The bottom of the terrarium must be covered with heather-moor, into which one puts different heath plants ; one imitates a small wetland by means of a small wa-ter tray containing a water plant, and some rocks here and there, to sum up: one may equip it as finely as one likes; the heath gives us both example and source. Fi-nally, the whole setup must be covered with a wire gauze window.
Once everything is ready, then the inhabitants can be placed in it. One may find these also on the heath, first and foremost a snake, especially the ringed snake.
Many people think that every snake is poisonous; to them snake and poison are synonymous. However, in the Netherlands as well in all of Europe, only one snake species is poisonous, namely the viper. Anyhow, now I am talking about vipers, it is fitting to digress a moment to consider the viper in some detail.

Newspaper cutting 5. Het nieuws van de dag (The daily news) and Kleine courant (The tiny daily) of 22 March 1897

Voor de geschiedenis van meer recente - officiële - waarnemingen verwijs ik naar de publicatie van De Wijer e.a., 2009.

Ik eindig dit artikel met de door Duyzend in 1897 gegeven beschrijving van de ringslang (Knipsel 6):

Veel meer dan de adder wordt aangetroffen de straks genoemde in het terrarium te plaatsen

RINGSLANG

Zij ontleent haar naam aan een gele, ringvormige vlek achter om den kop, zoodat zij duidelijk te onderscheiden is van de adder. De hoofdkleur der ringslang is donkergroen, soms donkerbruin, terwijl de lengte varieert. De grote exemplaren kunnen een meter lang zijn. Nu moet men in het terrarium een niet te groote ringslang doen, want ze zou de andere beesten spoedig verslinden. In den natuurstaat voedt zij zich met kikvorschen, welke zij in het water vangt, hetgeen bewijst, dat zij zich uitstekend in het natte element weet te bewegen. De kleine ringslang in het terrarium kan men voeden met wormen of zeer kleine kikvorschen, terwijl zij het bovendien gemakkelijk een half jaar zonder voedsel kan uithouden. De ringslang in het terrarium is zeer aardig om te zien. Is er een klein boompje of struikje in geplaatst, zoo klimt zij er gemakkelijk in en neemt allerlei vreemde houdingen aan.

Eenmaal per maand vervelt de ringslang, behalve des winters, op welk tijdstip zij in den grond kruipt, om in 't voorjaar weer te voorschijn te komen. Gelijk ik straks reeds aanhaalde, is volkomen onschadelijk en wordt in gevangen staat zelfs zeer mak. Als men haar plaagt, dan scheidt zij een onaangenaam riekend vocht af.

Voortteling in gevangen Staat gelukt niet. Het wijfje legt in Augustus onder bladeren of in mesthoopen hare eieren, welke na 8 weken uitkomen.

Knipsel 6. Het nieuws van den dag; kleine courant van 22 maart 1897

A history of more recent - official - observations, written in Dutch (De Wijer et al., 2009), is available on the internet.⁶

I conclude this paper with Duyzend's description of the ringed snake from his mentioned article on 'The terrarium and its inhabitants' (Newspaper cutting 6).

Among the inhabitants of a terrarium, one encounters much more often than the viper, the RINGED SNAKE.

She takes her name from the yellow, ring-shaped, spot present around the back of the head, thus distinguishing her easily from the viper. The main colouring of the ringed snake is dark green, sometimes a dark brown, while its length varies. The largest specimens may reach lengths of about one meter. Now, one should put only a not too large ringed snake into the terrarium, for she will devour other inhabitants quickly. In the wild, she feeds on frogs, catching these in the water, thus proving that she excels at moving fast through the aqueous element. In the terrarium, one may feed the little ringed snake with worms or very small frogs, moreover, she is able to endure half a year without food easily. The ringed snake is quite pretty to look at. When the terrarium contains a small tree or shrub, she climbs easily into such, adopting many different strange positions.

The ringed snake sheds its skin monthly, though not in the winter. Then, she burrows into the ground, to reappear in spring. As I mentioned already, she is utterly harmless, and in captivity becomes quite docile. When teased, she discharges an offensively smelling fluid.

She does not reproduce in captivity. In August the female lays her eggs under leaves or in a dung heap. The eggs hatch 8 weeks later.

Newspaper cutting 6. Het nieuws van de dag (The daily news) and Kleine courant (The tiny daily) of 22 March 1897

English corrections: Maureen Bleeker-Turner

Noten

- 3 <http://kranten.kb.nl/search/index/state/load>
- 4 http://www.warf.nl/ringslangen_en_hun_leefgebied_in_nederland
- 5 [http://nl.wikipedia.org/wiki/Palm_\(lengtemaat\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Palm_(lengtemaat)).
[http://en.wikipedia.org/wiki/Palm_\(unit\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Palm_(unit))
- 6 <http://www.nederlandsesoorten.nl/nsr/concept/0AHCYFBQACHP/presenceAndDistribution>

